

Posudek oponenta disertační práce Mgr. Markéty Kittlové

“Vzpouira materiálu. Publicistika Jiřího Weila ve 20. letech a jeho disertace jako revoluční gesto”

předkládané v roce 2023-24 na Ústavu české literatury a komparatistiky FF UK

I. Stručná charakteristika práce

Autorka se ve své disertaci věnuje výrazné osobnosti české literatury 20. století – Jiřímu Weilovi. Za cíl si nedala monografické zkoumání jeho beletristického díla, nýbrž se zaměřila na jeho publicistiku z 20. let a na jeho disertaci obhájenou v roce 1928. Toto úzké a specifické vymezení ji vede k zkoumání poměrně detailního pramenného materiálu, zajímá ji především Weilův myšlenkový svět uvedené doby a jeho trvalost/proměnnost v onom krátkém časovém úseku, jeho vztah k ruské/sovětské kultuře od konce 10. let, realizace revolučního gesta, obecně na možnosti tvůrčího individua v systémově vyhocené době. Východiskem pro efektní hlavní název disertace je recenze Bohumila Mathesia věnovaná Weilově knize Moskva-hranice. Metodologickým východiskem jsou „teoretická východiska ruské avantgardy“ (s. 9), k nimž autorka připojuje několik dalších prací. V závěru vykročí z centrálních 20. let do další dekády, ostatně drobné exkurze v rámci Weilova prozaického díla, tedy do 40. a 50. let, činí i jinde. Práci ukončuje strohý Závěr a soupis pramenů a literatury.

II. Stručné celkové zhodnocení práce

Disertace nabízí bezesporu pozoruhodné téma. Weilovy texty z 20. let nebyly a nebývají v centru pozornosti české literární historie, především se to týká jeho disertace, již se patrně nejvíce dosud věnovala Růžena Grebeníčková, a pro hlubší rozbor Weilovy osobnosti i jeho díla je jejich znalost nutná. (Samozřejmě je v této věci nezastupitelná a oceněnihodná současná ediční činnost Michaela Špirita.) Autorka disertace se rozhodla vkomponovat tyto Weilovy texty do dobového kontextu ruské literatury a literární teorie, což se jeví být jako vhodné a přínosné. Nicméně má i druhou stranu, která souvisí právě s poměrně úzkým vymezením. Očekával bych přece jen širší záběr Weilových textů z 20. let, Markéta Kittlová hodně z nich eliminuje, respektive vybírá („práce zkoumá na materiálu vybrané Weilovy publicistiky z dvacátých, okrajově třicátých let 20. století a jeho disertace“), což samo o sobě implikuje otázku po strategii výběru a manipulativnosti. Ono „vybrané“ a „okrajově“ se dostává do zvláštního kontextu světa objektivnosti, které se u autorky a v citacích několikrát objevují. Postrádám také jasnější metodologické ukotvení – teoretická kapitola v práci vlastně schází, autorka se s metodologií vyrovnává především v rámci kapitol/ek Úvod a Stav bádání. Širší pojetí by si zasloužil i výběr studijní/citované/sekundární literatury, zvláště s ohledem na to, že se Markéta Kittlová dotýká také interpretací Weilových próz ze 40. a 50. let, kde ovšem dochází k značným zjednodušením, jež představuje například odkaz na román Život s hvězdou, který se objeví na třech místech, ovšem bez hlubší podoby. Celkový rozsah disertace (bezpochyby dostačující počtem znaků) se mi zdá trochu uměle nastaven poněkud roztěkaným Dovětkem: období třicátých let, na němž je znát chvatnost vzniku.

III. Podrobné zhodnocení práce a jejích jednotlivých aspektů

[Zde doporučujeme provést podrobné zhodnocení práce. V jeho rámci je vhodné práci mimo jiné zhodnotit podle následujících kritérií (nejlépe s příklady exemplifikujícími všechna Vaše hodnocení). Můžete buď všechny své komentáře rozepsat do jednotlivých kritérií, nebo zformulovat souvislý souhrnný komentář, jenž se vyjádří ke všem kritériím uvedeným níže.]

1. *Struktura argumentace.*

Autorčin výklad je srozumitelný, zaměřuje se na vymezené téma, jak bylo již uvedeno výše, které samo je přínosné a originální. Za ocenění stojí i zaměření na méně známou část Weilovy tvorby, byť situace změnily – jistěže pozitivně – edice Michaela Špirita. Členění práce je přehledné, ovšem větší pozornost si zaslouží metodologie, která je formulována nekoncentrovaně. Vzhledem k zaměření na 20. léta vyvolávají jisté pochybnosti stručné pasáže věnované 30. létům, kde výběr z Weilových textů ještě vzrostl. V počátku formulované pojetí Weilovy činnosti/tvorby „jako konflikt mezi ideologií a intuicí“ se autorce daří držet a naplnit. Z hlediska struktury práce jsou nosné dvě kapitoly, a to *Publicistika a Disertace*, další části jsou významově oslabeny (metodologie, Dovětek, Závěr).

2. *Formální úroveň práce*

Formální úroveň práce je v pořádku, poznámky pod čarou jsou užity správně, bibliografické odkazy a citace jsou taktéž v pořádku, až na řídké překlady je práce srozumitelná, bez pravopisných chyb a jazykových neobratností. Práce je vizuálně přehledná a dobře graficky zformátovaná.

3. *Práce s prameny či s materiálem*

Autorka pracuje s prameny i sekundární literaturou adekvátně a průhledným způsobem. Vzhledem k zaměření na víceznačný Weilův vztah k ruské avantgardě volí materiály a literaturu z této oblasti. Rozšíření by si zasloužily ty oblasti, kde se Markéta Kittlová věnuje kontextovým záležitostem. Za příklad budiž jmenovány otázky související s dějinami ruské literatury, respektive kultury po Říjnové revoluci, ideologizace literatury a umění celkově, včetně událostí v sovětském Rusku a Sovětském svazu, koncept socialistického realismu, interpretace Weilových próz ze 40. a 50. let. Všechny tyto oblasti zavádějí autorku disertace ke zjednodušujícím formulacím. Rozumím tomu, že se nejedná o stěžejní oblasti jejího zájmu, nicméně v okamžiku, kdy se rozhodne jim věnovat pozornost, nelze to činit takto zjednodušeně. Sběr materiálu se v průběhu práce na disertaci pro autorku výrazně změnil, jak již bylo řečeno, s ohledem na Špiritovy edice. Každopádně je Markéta Kittlová jednou z mála, která opomíjí Jana Grossmanna/Grossmana nejen při reflexi *Života s hvězdou*, ale i v rámci otázky, která jí také zajímá a již si položila, tedy autorské originality Jiřího Weila a jeho výjimečnosti v rámci české literatury, jak o tom svědčí už východisko Grossmannova uvažování o Weilovi. Zvláštní je také její oscilování mezi fikčním a reálným univerzem, v rámci čehož shledává podmínky autorovy originality v jeho naturelu (k tomu srov. její odkaz na Jiřího Opelíka). Vůbec by za pozornost stála reflexe českého čtení Jiřího Weila v průběhu času; je škoda, že při kumulaci různých odkazů se nevěnovala více i jejich interpretaci. Na mnoha místech totiž pouze přejímá a cituje, aniž by zaujala stanovisko. Poněkud banální a velmi obecné konstatování, že „vystavěl své romány, především *Život s hvězdou* (1949),“ tak, že „akcentoval jazyk a řeč jakožto sféry, v níž se vyjevuje absurdita světa“ (s. 44), by bylo dobré konfrontovat s jinými osobnostmi (srov. z poslední doby například příslušné pasáže Vladimíra Papouška z knihy *Chór a disonance*).

4. *Vlastní přínos*

Práce svým specifickým zaměřením a vymezením nabízí pohled do počátků Weilovy tvorby nejen žurnalistické, ale obecně i do jeho myšlenkového světa. Nápad na téma disertace považuji za originální a přínosný, její zpracování je na některých místech slabší a povrchnější. Přesto celkově hodnotím její

přínos pozitivně, neboť se autorka pokouší o vlastní pohled na oblasti znovu/otevírané aktuálně k bádání.

IV. Dotazy k obhajobě

Nestála by za pozornost konfrontace Weilovy zkušenosti se zkušeností Karla Teigehe nebo Františka Halase z hlediska vztahu k Sovětskému svazu, ruské/sovětské kultuře, konfliktu ideologie a intuice?

Jak vidí autorka případ André Gida? Mohl by nějak prospět jejímu bádání?

Zabývala se českou recepcí ruského futurismu a futurismu italského? Nachází ve 20. letech v rámci české recepce těchto futurismů nějaká specifika či shody?

Když uvádí, že předrevoluční autoři, „kteří se k revoluci nepřihlásili, sice mohli ještě poměrně dlouhou dobu svobodně tvořit...“ (s. 17), jak si tuto „poměrně dlouhou dobu“ představuje? Vidí nějaké rozdíly v literatuře a výtvarném umění?

Jak silnou pozici přisuzuje memoárům a osobním reflexím při interpretaci osobnosti autorů a jejich tvorby ze strany jejich přátel, známých, soupeřů?

Na s. 87 je uvedeno, že na „Weilovu publicistiku zaměřenou na projevy revolučnosti v umění a na jeho disertaci lze pohlížet jako na kulturní dílo, které bylo v nejtěsnějším dotyku s neuralgickými body své doby...“ Mohla by autorka říci, jaká publicistika není v dotyku se svojí dobou, a co je na tomto pojetí a konstatování originální?

V. Závěr

Předběžně klasifikuji předloženou disertační práci jako *prospěla*.

7. 1. 2024

prof. PaedDr. Michal Bauer, Ph.D.